

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ในอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ

Extension Guidelines for Increasing the Efficiency of Cassava Production by Farmers in
Senangkhanikhom District, Amnat Charoen Province

กมลรัตน์ จันดาวงศ์ (Kamonrut Jandawong)¹ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalemsak Toomhirun)²

จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตมันสำปะหลัง 3) การปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง 5) การได้รับความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง 6) สังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง อ.เสนางคนิคม จ.อำนาจเจริญ ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ปี 2565/2566 จำนวน 1,317 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเนะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ตัวอย่าง จำนวน 307 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา การทดสอบค่าคงที่ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.43 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ประสบการณ์การปลูกเฉลี่ย 26.61 ปี พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 10.84 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 3.88 ตัน/ไร่ ต้นทุนเฉลี่ย 5,847.48 บาท/ไร่ จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.99 คน รายได้เฉลี่ย 128,954.48 บาท/ปี 2) เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ท่อนพันธุ์ของตนเอง ระยะปลูก 0.8 x 1.2 เมตร ไม่มีระบบการจัดการระบบน้ำ ใช้ปุ๋ยเคมี พบโรคโคนเน่าหัวเน่ามัน เก็บเกี่ยวช่วงอายุ 8 - 10 เดือน 3) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง และมีเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตาม ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดิน ไถระเบิดดินดาน การตรวจวิเคราะห์ดิน 4) เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาการผลิตมันสำปะหลังตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการตลาด โดยมีปัญหาด้านการผลิต ด้านองค์ความรู้ และด้านการตลาด ตามลำดับ 5) เกษตรกรได้รับความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ด้านความรู้ ด้านสื่อในการส่งเสริม และวิธีการส่งเสริม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 และ 6) แนวทางการส่งเสริมโดยนักส่งเสริมภาครัฐ บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมให้ความรู้การปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง โดยสื่อและวิธีการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และวิธีการส่งเสริมคือการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

คำสำคัญ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การผลิตมันสำปะหลัง การส่งเสริมการเกษตร

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช mai-kamonrut@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail artoom@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail arkjin@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

Abstract

This research aimed to study 1) general information of farmers, 2) cassava production conditions, 3) compliance with guidelines for increasing cassava production efficiency, 4) problems and suggestions regarding cassava production, 5) receipt and demand for promotion of increasing cassava production efficiency, and 6) synthesize guidelines for promoting increasing cassava production efficiency. The population is cassava farmers in Senangkhanikhom District, Amnat Charoen Province who registered as farmers in 2022/2023, totaling 1,317 persons. The sample size was determined using Taro Yamane's formula at an error level of 0.05, resulting in a sample of 307 persons using simple random sampling. Data was collected by interviews and analyzed using descriptive statistics, t-test and content analysis. The research results found that 1) Most farmers were male, with an average age of 51.43 years, primary education level, 3-4 household members, 26.61 years of average planting experience, 10.84 rai of average planting area, 3.88 tons/rai of average yield, 5,847.48 baht/rai of average cost, 2.99 labors, and 128,954.48 baht/year of average income. 2) Most farmers used their own seedlings, planting distance of 0.8 x 1.2 meters, no water management system, used chemical fertilizers, and found cassava root rot disease. Harvested at 8-10 months of age. 3) Most farmers followed the guidelines for increasing cassava production efficiency, and some farmers did not follow them. There were no soil improvement, plowing, and soil analysis. 4) Most farmers had problems in cassava production from the production process to marketing, with problems in production, knowledge, and marketing, respectively. 5) Farmers received and needed promotion for increasing cassava production efficiency, knowledge, and media for promotion. And the promotion methods have statistically significant differences at a confidence level of 0.05 and 6) promotion guidelines by government promotion officers, integrated with relevant agencies, in promoting knowledge of the guidelines for increasing efficiency in cassava production, by means of media and promotion methods including personal media, print media, mass media, activity media, and the promotion method is visits by agricultural promotion officers.

Keywords: Increasing production efficiency, Cassava production, Agricultural extension

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

มันสำปะหลังเป็นพืชอาหารที่สำคัญอันดับที่ 5 ของโลก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย อาหารสำหรับมนุษย์ อาหารเลี้ยงสัตว์ วัตถุดิบในการผลิตเอทานอลเพื่อใช้เป็นพลังงานชีวภาพ และภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมันสำปะหลังถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ทนแล้ง ปลูกง่าย ศัตรูพืชน้อย สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ทั้งบริโภคและแปรรูป ได้แก่ มันเส้น มันอัดเม็ด และแป้งมันสำปะหลัง ในปี พ.ศ. 2565 มีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังทั่วประเทศประมาณ 11,008,232 ไร่ ผลผลิต 34,006,532 ตัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่เพาะปลูก 6,032,484 ไร่ ผลผลิต 18,900,742 ตัน ภาคเหนือ มีพื้นที่เพาะปลูก 2,835,082 ไร่ ผลผลิต 8,300,291 ตัน และภาคกลาง มีพื้นที่เพาะปลูก 2,140,666 ไร่ 6,805,499 ตัน ในปี 2565 การนำเข้าปริมาณ 4,281,728.27 ตัน มูลค่า 19,904.12 ล้านบาท การส่งออกปริมาณ 9,786,474.56 ตัน มูลค่า 117,386.62 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

จังหวัดอำนาจเจริญ มีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 136,853 ไร่ ผลผลิต 462,839 ตัน มีแหล่งผลิตที่สำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอขามเฒ่า จำนวนครัวเรือนที่เพาะปลูก 6,715 ครัวเรือน จำนวนแปลงที่เพาะปลูก 10,439 แปลง มีพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 93,979.12 ไร่ รองลงมาคือ อำเภอปทุมราชวงศา จำนวนครัวเรือนที่เพาะปลูก 2,827 ครัวเรือน จำนวนแปลงที่เพาะปลูก 3,878 แปลง มีพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 29,203.71 ไร่ และอำเภอเสนางคนิคม จำนวนครัวเรือนที่เพาะปลูก 1,317 ครัวเรือน จำนวนแปลงที่เพาะปลูก 1,709 แปลง มีพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 14,830.57 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 3,432.51 กิโลกรัมต่อไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

จากข้อมูลการผลิตมันสำปะหลังของ สำนักงานเกษตรอำเภอเสนางคนิคม (2565) พบว่า ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 6,000 บาทต่อไร่ ซึ่งต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี ตั้งแต่ปี 2561 - 2565 ผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยต่อไร่ ดังนี้ 3,400, 3,500, 3,800, 3,200 และ 2,800 ตามลำดับ ซึ่งปัญหาการลดลงของผลผลิตเกิดจากภัยธรรมชาติ และการขาดการบริหารจัดการที่ดี การขาดองค์ความรู้ด้านวิชาการของเกษตรกร เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตของมันสำปะหลัง ควรมีการศึกษา สภาพการผลิต ปัญหา ที่เหมาะสมกับเกษตรกรในพื้นที่ให้สามารถพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพ เพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญต่อไป

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นสาเหตุสำคัญที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ถ้าหากยังมีการดำเนินการให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้ต่อไป อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการผลิตมันสำปะหลัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ในอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อให้แก่เกษตรกร ในอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตมันสำปะหลังต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพของการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการได้รับและความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง

ของเกษตรกร

6. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

สมมติฐาน

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ในอำเภอเสนางคนคม จังหวัดอำนาจเจริญ มีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

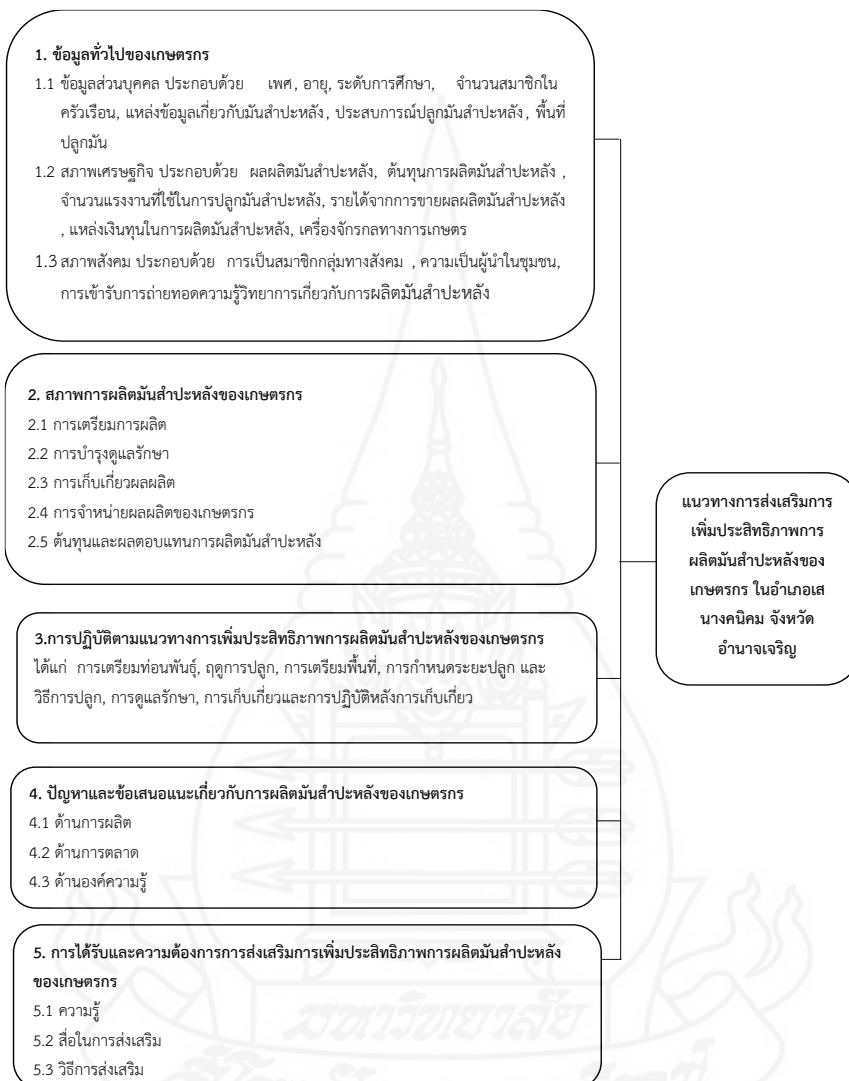
“เกษตรกรมีระดับการได้รับและระดับความต้องการด้านความรู้ สู่ในการส่งเสริม และวิธีการส่งเสริมที่แตกต่างกัน”

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2565/2566 จำนวน 1,317 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามานะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 307 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ตอนที่ 2 สภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรผู้ ตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร และตอนที่ 5 การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.97 และตรวจสอบความเที่ยง (reliability consistency) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.708 ตอนที่ 4 เท่ากับ 0.799 และตอนที่ 5 เท่ากับ 0.953 จากนั้นจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน 2567 ถึง เดือนมิถุนายน 2567 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำผลการวิจัยจากตอนที่ 1 ถึง ตอนที่ 5 มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นภาพโมเดลแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอสว่างนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอสว่างนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยเป็น 6 ตอน ตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.7 อายุเฉลี่ย 51.43 ปี การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.55 มีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน มีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับมันสำปะหลังจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประสิทธิภาพปลูกเฉลี่ย 26.61 ปี พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 10.84 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 3.88 ตันต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 5,847.48 บาท ต่อไร่ มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.99 คน รายได้เฉลี่ย 128,954.48 บาทต่อปี มีแหล่งเงินทุนจากทุนของตนเอง เพื่อนบ้าน มีเครื่องจักรกลทางการเกษตร มีรถไถเดินตาม เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม โดยเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. ไม่เป็นผู้นำในชุมชน หรืออาสาสมัครในชุมชน เกษตรกรร้อยละ 86.6 ไม่เคยการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ทางการเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง

2. สภาพการผลิตมันสำปะหลัง

เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ระยอง 90 ใช้ท่อนพันธุ์ของตนเอง สภาพดินร่วนปนทราย ปลูกเดือนเมษายน มีระยะปลูก 0.8×1.2 เมตร ใช้ต้นพันธุ์ที่มีอายุพันธุ์ 10 เดือน มีระยะเวลากการเก็บรักษาท่อนพันธุ์ 1 เดือน มีการแช่ท่อนพันธุ์ ใช้ท่อนพันธุ์ที่มีขนาดความยาว 21 - 25 cm. ไม่มีระบบการจัดการระบบน้ำ ใช้ปุ๋ยเคมี มีการกำจัดวัชพืช 1 ครั้ง/รอบการผลิต พบโรคโคนเน่าหัวเน่ามันสำปะหลัง การป้องกันและกำจัดโรคมันสำปะหลังโดยใช้แบบผสมผสาน มีการเก็บเกี่ยวช่วงอายุ 8 - 10 เดือน มีวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยใช้แรงงานคน มีการจำหน่ายผลผลิตที่ลานรับซื้อในจังหวัด

ต้นทุนการผลิต พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนค่าพันธุ์เฉลี่ย 993.32 บาท/ไร่ มีต้นทุนค่าปุ๋ยเฉลี่ย 1,490.24 บาท มีค่าสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช กำจัดโรค/แมลงเฉลี่ย 318.24 บาท/ไร่ มีต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 226.38 บาท/ไร่ มีต้นทุนค่าเตรียมดินเฉลี่ย 577.20 บาท/ไร่ มีค่าแรงงานในการปลูกเฉลี่ย 542.67 บาท/ไร่ มีต้นทุนค่าแรงงานในการดูแลรักษาเฉลี่ย 469.77 บาท/ไร่ มีค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวรวบรวมผลผลิตเฉลี่ย 547.56 บาท/ไร่ ต้นทุนค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 21.17 บาท/ไร่ มีต้นทุนค่าขนส่งเฉลี่ย 580.52 บาท/ไร่ มีต้นทุนค่าอื่น ๆ เฉลี่ย 422.62 บาท/ไร่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ผลตอบแทนการผลิต พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ มีผลผลิตเฉลี่ย 3,914.66 กิโลกรัมต่อไร่ จำหน่ายผลผลิตราคาเฉลี่ย 2.90 บาท/กก. มีรายได้รวมเฉลี่ย 11,202.41 บาท/ไร่ มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 5,184.14 บาท/ไร่

3. การปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง

เกษตรกรมีการปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ดังนี้

ด้านการเตรียมท่อนพันธุ์ โดยเลือกต้นพันธุ์ใหม่และสดหรือตัดไว้ไม่เกิน 15-30 วัน เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีการรับรองสายพันธุ์ ใช้ท่อนพันธุ์จากต้นที่มีอายุ 8-12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 90.7 ตัดท่อนพันธุ์ยาวประมาณ 20-25 cm. มีตาจำนวนไม่น้อยกว่า 5 ตา คิดเป็นร้อยละ 93.3 และมีการการแช่ท่อนพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 91.4

ด้านฤดูการปลูก โดยปลูกในช่วงต้นฝน (พฤษภาคม-มิถุนายน) ยกร่องแล้วปลูกบนสันร่องจะทำให้การระบายน้ำในแปลงดีขึ้น และต้นมันสำปะหลังไม่ถูกน้ำท่วมขังจนทำให้เกิดความเสียหาย คิดเป็นร้อยละ 95.11

ด้านการเตรียมพื้นที่ มีการไถกลบวัชพืชตากดินอย่างน้อย 2 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 99.02 และมีเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ด้านการเตรียมพื้นที่ โดยมีการไถระเบิดดินดาน คิดเป็นร้อยละ 91.21 ตรวจวิเคราะห์ดิน คิดเป็นร้อยละ 91.21 และมีการปรับปรุงบำรุงดิน คิดเป็นร้อยละ 83.39

ด้านการกำหนดระยะปลูก โดยปลูกพื้นที่ราบใช้ระยะปลูกระหว่างแถว 80-120 cm. ระหว่างต้น 80-120 cm. คิดเป็นร้อยละ 99.02 ปลูกพื้นที่ลาดเอียงใช้ระยะปลูกระหว่างร่อง 80 cm. ระหว่างต้น 100 cm. คิดเป็นร้อยละ 98.05 และปลูกโดยการปักท่อนพันธุ์ตั้งหรือเอียงในฤดูฝนปักลึก 5-10 cm. ในช่วงปลายฤดูฝนปักลึก 10-15 cm. คิดเป็นร้อยละ 58.96

ด้านการดูแลรักษา มีการกำจัดวัชพืชโดยการถอน ถากวัชพืช คิดเป็นร้อยละ 98.05 การปลูกบนดินทราย ดินร่วนปนทราย ใส่ปุ๋ยเคมี 15-7-18 หรือ 16-8-16 อัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ ดินร่วนเหนียวใส่อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 97.07 ใส่ครั้งเดียวเมื่อมันสำปะหลังอายุ 1-2 เดือน เมื่อดินมีความชื้นเพียงพอโดยโรยสองข้างของลำต้นแล้วพรวนดินกลบ คิดเป็นร้อยละ 97.07 มีการให้น้ำไม่น้อยกว่า 1,365 มม. ตลอดฤดูปลูก คิดเป็นร้อยละ 95.11 การกำจัดโรคใบไหม้ เมื่อใบโรคระบาดมากใช้พันธุ์ต้านทาน เช่น ระยะเวลา 90 ระยะเวลา 9 ใช้ท่อนพันธุ์ปราศจากเชื้อ ปลูกพืชหมุนเวียนอายุสั้นใช้สารเคมีที่มีองค์ประกอบพวกทองแดง คิดเป็นร้อยละ 78.2 การกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมีไดยูรอน หรืออะลาคลอร์ คิดเป็นร้อยละ 75.24 และไม่ปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ด้านการดูแลรักษาการกำจัดแมลงหรือชาวยาสูบ ใช้เชื้อราบีวเวเรียในกรณีเพิ่งพบการระบาด แต่ถ้ามีการระบาดรุนแรงแนะนำให้ฉีดพ่นสารเคมี ได้แก่ ไทอะมีโทแซม 25% WG อัตรา 12 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร อิมิดาโคลพริด 70% WG อัตรา 12 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร หรือโอเมโทเอต 50% SL อัตรา 40 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร คิดเป็นร้อยละ 85.3 การกำจัดโรคใบจุดสีน้ำตาล (Brown Leaf Spot) ใช้พันธุ์แนะนำซึ่งมีความต้านทานโรค ปานกลาง เมื่อใบโรคระบาดมากอาจใช้สารเคมีพวก Copper, Benomyl คิดเป็นร้อยละ 84.7 การกำจัดเพลี้ยแป้ง แช่ท่อนพันธุ์ด้วยสารไทอะมีโทแซม (25% WG) อัตรา 4 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร คิดเป็นร้อยละ 53.4 การใส่ปุ๋ยอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 82.08 การกำจัดโรครากหรือหัวเน่าโดยใช้ท่อนพันธุ์ที่สะอาดเก็บส่วนต้น ใบ ที่เป็นโรค เผาทำลายนอกแปลงปลูก เตรียมดินก่อนปลูกให้มีการระบายน้ำที่ดี ในแหล่งที่โรคระบาดรุนแรง ให้ปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง พืชตระกูลถั่วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 78.5 การกำจัดโรคใบด่างโดยการขุดหรือถอนต้นที่เป็นโรคไปเผาทำลายนอกแปลงปลูก หากโรคระบาดรุนแรงมีการปลูกพืชอายุสั้นเป็นพืชหมุนเวียนไม่น้อยกว่า 6 เดือน คิดเป็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ร้อยละ 62.5 มีการกำจัดวัชพืชไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง ปลุกครั้งแรก พันสารกำจัดวัชพืชก่อนงอกทันทีหลังปลูกขณะที่ดินมีความชื้นอยู่ ครั้งที่ 2 เมื่อมันสำปะหลัง มีอายุ 1-2 เดือน ก่อนใส่ปุ๋ย คิดเป็นร้อยละ 52.12

ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว โดยการเก็บเกี่ยวเมื่ออายุที่เหมาะสม 8-12 เดือน ใช้มีดตัดต้นเหนือพื้นดินประมาณ 30 ซม. ตัดแยกส่วนหัวมันสำปะหลังออกจากต้น หรือเหง้า นำผลผลิตหัวมันสดส่งโรงงานทันทีไม่ควรเก็บไว้เกิน 2 วัน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และหลังเก็บเกี่ยวแล้วไถกลบต้นใบมันสำปะหลังเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน คิดเป็นร้อยละ 99.02

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง

ด้านการผลิต อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.27 โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้ดังนี้ 1) ค่าจ้างแรงงานสูง 2) ขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร 3) ขาดแคลนท่อนพันธุ์มันสำปะหลังสะอาด 4) ขาดแคลนพันธุ์ที่ทนทานต่อการระบาดของโรคและแมลง 5) การระบาดของโรคและแมลง 6) ภัยธรรมชาติ 7) ค่าพันธุ์ราคาสูง 8) ขาดเครื่องจักรกลการเกษตร 9) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ 10) ปุ๋ยราคาสูง 11) การให้ปุ๋ยไม่ตรงตามความต้องการของมัน และ 12) ไม่มีระบบการจัดการน้ำตามลำดับ

ด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.86 โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้ดังนี้ 1) ราคาไม่แน่นอน 2) เปอร์เซ็นต์แบ่งเป็นตัวกำหนด 3) การพบสิ่งเจือปน และ 4) แหล่งรับซื้อ (ลานมัน) น้อย ตามลำดับ

ด้านองค์ความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.20 โดยเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้ดังนี้ 1) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง 2) การจัดการศัตรูพืชแบบวิธีผสมผสาน 3) การจัดการน้ำ 4) เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต 5) การป้องกันกำจัดวัชพืช 6) การจัดการธาตุอาหาร 7) การเก็บเกี่ยว 8) การปรับปรุงบำรุงดิน 9) การเตรียมพันธุ์ 10) การปลูก 11) การปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว และ 12) การเตรียมดิน ตามลำดับ

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง ด้านการผลิต เกษตรกรมีข้อเสนอแนะจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ค่าจ้างแรงงานราคาสูง แรงงานหายาก ปัจจัยการผลิตมีราคาสูงขึ้น เช่น ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย โดยเกษตรกรเสนอให้หน่วยงานราชการช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยการผลิต

2) การระบาดของโรคและแมลง ขาดแคลนท่อนพันธุ์สะอาด โดยเกษตรกรเสนอให้หน่วยงานราชการสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งพันธุ์สะอาดแก่เกษตรกร หรือจัดทำแปลงพันธุ์สะอาดในแต่ละตำบล

5. การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง

5.1 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ดังนี้

ด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.41 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) การปรับปรุงบำรุงดิน 2) การเตรียมพันธุ์ 3) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง 4) การเตรียมดิน 5) การจัดการศัตรูพืชแบบวิธีผสมผสาน 6) เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต 7) การปลูก 8) การป้องกันกำจัดวัชพืช 9) การปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว 10) การจัดการธาตุอาหาร 11) การเก็บเกี่ยว และ 12) การจัดการน้ำ ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ด้านสื่อในการส่งเสริม อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การได้รับการส่งเสริม การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ด้านสื่อในการส่งเสริม โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ **ด้านสื่อมวลชน** อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.85 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) อินเทอร์เน็ต 2) หอกระจายข่าว 3) โทรทัศน์ และ 4) วิทยุกระจายเสียง ตามลำดับ **ด้านสื่อกิจกรรม** อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.18 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) งานวันเกษตร 2) การชมนิทรรศการ 3) การจัดฝึกอบรม 4) การประชุมสัมมนา และ 5) การศึกษาดูงาน ตามลำดับ **ด้านสื่อบุคคล** อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.01 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ 2) เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน 3) เจ้าหน้าที่ อบต. 4) ผู้นำชุมชน/ผู้ปกครองท้องถิ่น และ 5) เพื่อนบ้าน ตามลำดับ **ด้านสื่อสิ่งพิมพ์** อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.99 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) เอกสารของหน่วยงานราชการ 2) แผ่นพับ 3) หนังสือพิมพ์ 4) วารสาร และ 5) เอกสารของบริษัทเอกชน ตามลำดับ

ด้านวิธีการส่งเสริม อยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 2.50 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) เยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2) คลินิกเกษตรเคลื่อนที่ 3) การบรรยาย/การอบรม 4) การฝึกอบรมในแปลงต้นแบบ และ 5) การทัศนศึกษาดูงาน ตามลำดับ

5.2 ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง ดังนี้

ด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.35 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) การเตรียมพันธุ์ 2) การปรับปรุงบำรุงดิน 3) การเตรียมดิน 4) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง 5) การปลูก 6) การจัดการธาตุอาหาร 7) การจัดการศัตรูพืชแบบวิธีผสมผสาน 8) การป้องกันกำจัดวัชพืช 9) เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต 10) การเก็บเกี่ยว 11) การปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว และ 12) การจัดการน้ำ ตามลำดับ

ด้านสื่อในการส่งเสริม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.14 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ **สื่อมวลชน** อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.57 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ 1) อินเทอร์เน็ต 2) หอกระจายข่าว 3) โทรทัศน์ และ 4) วิทยุกระจายเสียง ตามลำดับ อยู่ในระดับปานกลาง **สื่อกิจกรรม** ค่าเฉลี่ย 3.14 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า 1) งานวันเกษตร 2) การชมนิทรรศการ 3) การศึกษาดูงาน 3) การประชุมสัมมนา และ 4) การจัดฝึกอบรม ตามลำดับ **สื่อสิ่งพิมพ์** อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.92 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า 1) เอกสารของหน่วยงานราชการ 2) หนังสือพิมพ์ 3) แผ่นพับ 4) วารสาร และ 5) เอกสารของบริษัทเอกชน ตามลำดับ **สื่อบุคคล** อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.91 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ 2) เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน 3) เจ้าหน้าที่ อบต. 4) ผู้นำชุมชน/ผู้ปกครองท้องถิ่น และ 5) เพื่อนบ้าน ตามลำดับ

ด้านวิธีการส่งเสริม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.28 โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ 1) เยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2) คลินิกเกษตรเคลื่อนที่ 3) การบรรยาย/การอบรม 4) การฝึกอบรมในแปลงต้นแบบ และ 5) การทัศนศึกษาดูงาน ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

6. การทดสอบสมมติฐานและการสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง
ของเกษตรกร

6.1 การทดสอบสมมติฐาน

เกษตรกรได้รับและต้องการการส่งเสริมด้านความรู้ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และวิธีการส่งเสริม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ การได้รับด้านความรู้ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และวิธีการส่งเสริม ต่ำกว่า ความต้องการด้านความรู้ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม และวิธีการส่งเสริม

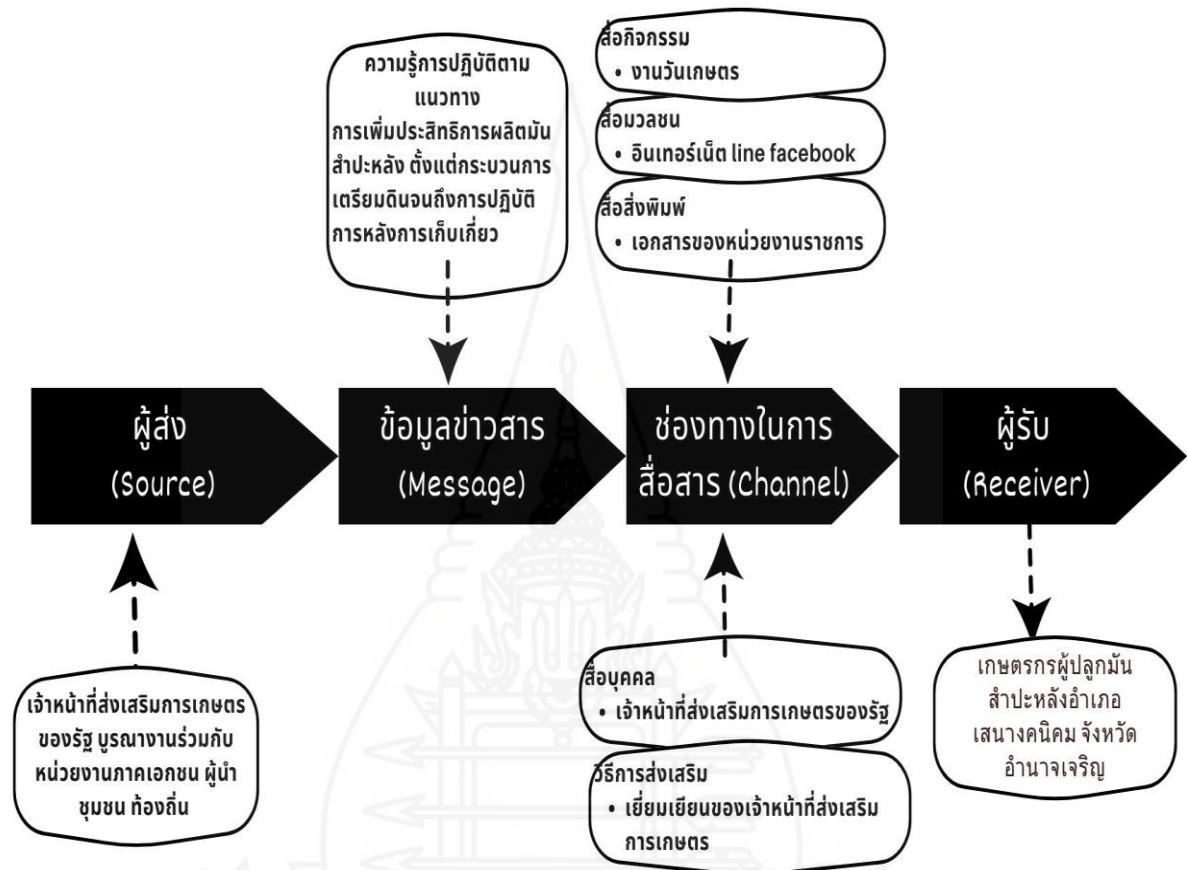
6.2 การสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากตอนที่ 1 ถึงตอนที่ 5 มาทำการสังเคราะห์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ได้แก่ วิธีการส่งเสริม การส่งเสริมแบบมวลชน และทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ กำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ได้ดังภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ในอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ

จากภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. **นักส่งเสริมที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ** บุคลากร ประสาน เชื่อมโยงหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ที่มีทักษะความชำนาญในการส่งเสริมให้ความรู้ คະแนะนำแก่เกษตรกรในการปฏิบัติตาม แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง โดยสื่อและวิธีการที่เกษตรกรต้องการในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม ที่เหมาะสมตามความต้องการของเกษตรกร และวิธีการส่งเสริมที่เหมาะสม คือการเยี่ยม เยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และอาจมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ ปัจจัยการผลิต วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากร ต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในด้านการผลิตมันสำปะหลัง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

2. เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง มีบทบาทในการพัฒนาตนเอง โดยให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการขับเคลื่อนงาน และพัฒนากระบวนการผลิตมันสำปะหลังตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเผยแพร่ องค์ความรู้ ตามหลักวิชาการให้กับผู้อื่นที่ต้องการต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอนางคณิคม จังหวัดอำนาจเจริญ สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอนางคณิคม จังหวัดอำนาจเจริญ

1) ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.61 อายุเฉลี่ย 53.15 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับมันสำปะหลังจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประสบการณ์เฉลี่ย 27.64 ปี สอดคล้องกับชัชวาล ใจฟอง (2565) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.40 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประสบการณ์เฉลี่ย 13.39 และนุชมา ภัทรไพบลย์ชัย (2565) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.55 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อธิบายได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังนาน การศึกษาระดับประถมศึกษา อาจส่งผลให้เกษตรกรยังมีการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ไม่มีการนำเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตมาใช้ จึงควรมีการส่งเสริมด้านการผลิต โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ แปลงสาธิต เพื่อให้เกษตรกรเห็นความแตกต่าง

2) สภาพเศรษฐกิจ ผลผลิตเฉลี่ย 3.96 ตัน/ไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 6,339.40 บาท/ไร่ จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.88 คน รายได้เฉลี่ย 130,050.29 บาท/ปี มีแหล่งเงินทุนจากทุนของตนเอง เพื่อนบ้าน สอดคล้องกับชัชวาล ใจฟอง (2565) พบว่า มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 3,205.45 กก. เกษตรกรมีรายได้จากการทำการเกษตรต่อปีเฉลี่ย 143,125.00 บาท มีรายจ่ายในภาคการเกษตรต่อปีเฉลี่ย 69,823.86 บาท มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 4.00 คน มีและเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.9 ใช้เงินทุนตัวเองในการทำการเกษตร อธิบายได้ว่า ผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง แรงงานน้อย อาจส่งผลต่อการผลิตขาดประสิทธิภาพ รายได้ลดลง จึงควรมีการส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตแก่เกษตรกรในแต่ละช่วงของการผลิต ติดตามให้คำแนะนำเกษตรกรในแต่ละช่วง ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต

3) สภาพสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และไม่เป็นผู้นำในชุมชนหรืออาสาสมัครในชุมชน ไม่เคยเข้ารับการถ่ายทอดความรู้วิทยากรเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง ซึ่งสอดคล้องกับปวีตน์ ใจพุ่ม (2564) ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 78.2 ไม่เคยเข้าร่วมประชุม ร้อยละ 69.9 ซึ่งไม่สอดคล้องกับปวีตน์ ใจพุ่ม (2565) พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในกระบวนการผลิตมันสำปะหลัง ร้อยละ 88.8 อธิบายได้ว่า เกษตรกรไม่เคยเข้ารับการถ่ายทอดความรู้วิทยากรเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลัง อาจส่งผลให้เกษตรกรขาดความรู้ด้านการผลิต ขาดการรวมกลุ่ม จึงควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มแปลงใหญ่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อร่วมการผลิต แลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม

2. สภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า การเตรียมการผลิต พบว่า เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ระยอง 90 พันธุ์ของตนเอง เป็นดินร่วนปนทราย ปลูกในช่วงฤดูต้นฝน (พฤษภาคม - มิถุนายน) ช่วงเดือนเมษายน ระยะปลูก 0.8 x 1.2 เมตร โดยใช้พันธุ์อายุ 10 เดือน การเก็บรักษาท่อนพันธุ์ 1 เดือน มีการแช่ท่อนพันธุ์ก่อนปลูก และความยาว 21 - 25 cm. การบำรุงดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรไม่มีระบบการจัดการระบบน้ำ ใช้ปุ๋ยเคมี มีการกำจัดวัชพืช 1 ครั้ง/รอบการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

โรคที่พบ คือ โรคโคนเน่า มีการป้องกันและกำจัดโรคโดยใช้วิธีแบบผสมผสาน การเก็บเกี่ยวผลผลิต พบว่า เกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวช่วงอายุ 8 - 10 เดือน ใช้แรงงานคน การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตที่ลานรับซื้อในจังหวัด ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนค่าพันธุ์อยู่ระหว่าง 1,001 - 1,500 บาท ค่าปุ๋ย 1,501 บาท ขึ้นไป ค่าสารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช กำจัดโรค/แมลง อยู่ระหว่าง 251 - 500 บาท ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ไม่เกิน 250 บาท ค่าเตรียมดินอยู่ระหว่าง 501 - 750 บาท ค่าแรงงานในการปลูก อยู่ระหว่าง 501 - 750 บาท ค่าแรงงานในการดูแลรักษา อยู่ระหว่าง 251 - 500 บาท ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวรวบรวมผลผลิต อยู่ระหว่าง 501 - 750 บาท ไม่มีต้นทุนค่าเช่าที่ดิน ค่าขนส่ง อยู่ระหว่าง 501 - 750 บาท และค่าอื่น ๆ ไม่เกิน 500 บาท ผลตอบแทนการผลิต พบว่า ส่วนใหญ่มีผลผลิตอยู่ระหว่าง 2,501 - 5,000 กก./ไร่ จำหน่ายผลผลิตราคาอยู่ระหว่าง 2.51 - 3.00 บาท/กก. มีรายได้รวม (บาท/ไร่) อยู่ระหว่าง 10,001 - 50,000 บาท/ไร่ และมีรายได้สุทธิ (บาท/ไร่) ไม่เกิน 5,000 บาท/ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (2562) เกษตรกรร้อยละ 59.1 ใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่และมีการรับรองสายพันธุ์ ปลูกในช่วงต้นฝน (มีนาคม พฤษภาคม) ไถกลบวัชพืช ตากดิน อย่างน้อย 2 สัปดาห์ ส่วนใหญ่ไม่มีการตรวจวิเคราะห์ดิน ไม่ไถระเบิดดินดาน ปลูกแบบยกร่อง ระยะปลูกระหว่างแถว 80-100 cm. ระหว่างต้น 80-100 cm. หลังการกำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หรือ 13-13-12 อัตรา 50-100 กิโลกรัม/ไร่ มีการป้องกัน กำจัดโรคโคนเน่าหัวเน่า ไรแดง และเพลี้ยแป้ง เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังอายุ 8-12 เดือน หลังเก็บเกี่ยว จำหน่ายทันที อธิบายได้ว่า ผลิตโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ไม่มีระบบการจัดการน้ำ แหล่งท่อนพันธุ์มันสำปะหลังของเกษตรกรใช้ท่อนพันธุ์ของตนเอง และซื้อภายในจังหวัด แต่ท่อนพันธุ์ส่วนใหญ่นำมาทำพันธุ์จะมีโรคติดมากับท่อนพันธุ์ด้วย เมื่อนำมาปลูกจะเป็นการขยายเชื้อเพิ่มมากขึ้น จึงควรมีการส่งเสริมความรู้การจัดการระบบน้ำ ส่งเสริมความรู้การผลิตท่อนพันธุ์สะอาด จัดทำแปลงต้นแบบการจัดการทำท่อนพันธุ์มันสำปะหลังสะอาด

3. การปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า ด้านการเตรียมท่อนพันธุ์ พบว่า เกษตรกรเลือกต้นพันธุ์ใหม่และสดหรือตัดไว้ไม่เกิน 15-30 วัน ใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีการรับรองสายพันธุ์ ใช้ท่อนพันธุ์จากต้นที่มีอายุ 8-12 เดือน ด้านฤดูการปลูก พบว่า ปลูกในช่วงต้นฝน (พฤษภาคม-มิถุนายน) ยกร่องแล้วปลูกบนสันร่อง ด้านการเตรียมพื้นที่ พบว่า มีการไถกลบวัชพืชตากดินอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ด้านการกำหนดระยะปลูก โดยปลูกพื้นที่ราบใช้ระยะปลูกระหว่างแถว 80-120 cm. ระหว่างต้น 80-120 cm. ด้านการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง มีการกำจัดวัชพืชโดยการถอน ถากวัชพืช ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เก็บเกี่ยวเมื่ออายุที่เหมาะสม 8-12 เดือน ใช้มีดตัดต้นเหนือพื้นดินประมาณ 30 ซม. ตัดแยกส่วนหัวมันสำปะหลังออกจากต้น หรือเหง้า นำผลผลิตหัวมันสดส่งโรงงานทันทีไม่ควรเก็บไว้เกิน 2 วัน สอดคล้องกับ อาศยา เพ็ชรผุดผอง (2560) พบว่า การปลูกมันสำปะหลังเกษตรกรจะปลูกในช่วงต้นฤดูฝน (มีนาคม-พฤษภาคม) ระยะปลูกที่ใช้ค่อนข้างแตกต่างกัน พื้นที่เป็นที่ดอน ดินร่วนปนทราย และดินร่วน ส่วนใหญ่ปลูกใช้มันสำปะหลังพันธุ์ 81 และ CMR 89 ใช้ท่อนพันธุ์ตั้งแต่ไม่น้อยกว่า 1,000 ท่อน/ไร่ ถึง 1,000-2,000 ท่อน/ไร่ ใช้ท่อนพันธุ์อายุ 8 - 10 เดือน ยาวประมาณ 20 cm. การเตรียมท่อนพันธุ์จะตัดขนาดหรืออายุของท่อนพันธุ์ และชุบท่อนพันธุ์ด้วยสารกำจัดแมลงฮอโมนหรือน้ำมูลสุกร ก่อนการปลูกจะไถด้วยผาน 3 และพรวนด้วยผาน 7 1 - 2 ครั้ง ยกร่องปลูก และไถกลบเศษซากในแปลง การใส่ปุ๋ย จะมีเกษตรกรส่วนน้อยใส่ปุ๋ย 2-3 ครั้ง ใส่ในช่วง 1 - 6 เดือนหลังปลูกการกำจัดวัชพืช ส่วนมากใช้สารกำจัดวัชพืช รองลงมาจะใช้จอบถาก และการใช้รถไถเดินตาม ศัตรูพืชที่พบส่วนใหญ่ คือ เพลี้ยแป้ง โรคที่พบมาก ได้แก่ โรคหัวเน่า โรคใบไหม้ โรคใบจุดสีน้ำตาล และเมื่อเกิดการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ระบาดของโรคและแมลง เกษตรกรจะไม่ใช้สารเคมีกำจัด การให้น้ำจะอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติเป็นหลัก การเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวเมื่อมีอายุ 10 - 12 เดือน จ้างแรงงานมาเก็บเกี่ยวมากกว่าการใช้เครื่องทุ่นแรง ถูปลูกที่เหมาะสม ควรจัดวันปลูกเพื่อให้มันสำปะหลังช่วงอายุ 3-12 เดือนได้รับน้ำฝนมากที่สุด ไม่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังอายุต่ำกว่า 10 - 12 เดือน การปรับปรุงดิน ไม่ควรใช้ปุ๋ยเคมีอย่างเดียว ควรใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพร่วมด้วย และควรไถระเบิดดินดานในพื้นที่ที่มีดินดาน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ในดินทรายถึงดินร่วนปนทราย แนะนำให้ใช้ปุ๋ยอัตรา 16-8-16 กก./ไร่ ($N-P_2O_5-K_2O$) และในดินร่วนถึงดินเหนียว ใช้ปุ๋ยอัตรา 8-4-8 กก./ไร่ ($N-P_2O_5-K_2O$) อธิบายได้ว่า ไม่มีการไถระเบิดดินดาน การตรวจวิเคราะห์ดิน และปรับปรุงบำรุงดิน ขาดการจัดการโรคและแมลงที่ถูกต้อง อาจทำให้ผลผลิตลดลง เกิดการระบาดของโรคและแมลง อาจทำให้ผลผลิตลดลง เกิดการระบาดของโรคและแมลง จึงควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรให้ความสำคัญกับการจัดการดิน ถ่ายทอดองค์ความรู้การใช้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดิน เชื่อมโยงการดำเนินงานกับ ศคช. ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดการโรคและแมลง จัดตั้งแปลงพยายกรณ์ในแต่ละพื้นที่ ส่งเสริมความรู้ในการปฏิบัติตามแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตั้งแต่กระบวนการเตรียมพื้นที่จนถึงหลังเก็บเกี่ยว

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า ด้านการผลิต พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงานสูงและขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร ด้านการตลาด พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับราคาไม่แน่นอน และการใช้เปอร์เซ็นต์แป้งเป็นตัวกำหนดราคา การการพบสิ่งเจือปน ด้านองค์ความรู้ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดโรคและแมลง ข้อเสนอแนะหน่วยงานราชการช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยการผลิต และสนับสนุนหรือจัดหาแหล่งพันธุ์สะอาดแก่เกษตรกร หรือจัดทำแปลงพันธุ์สะอาดในแต่ละตำบล สอดคล้องกับบรรณารักษ์ หมายานจันทร์ (2564) พบว่า ปัญหาในด้านการผลิตมันสำปะหลังภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาการเตรียมดิน การปลูก การดูแล การเตรียมท่อนพันธุ์ การเก็บเกี่ยว ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตและตลาดภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าจ้างแรงงานราคาสูง ปุ๋ยและสารกำจัดวัชพืชราคาสูง ส่วนในระดับปานกลาง ได้แก่ ท่อนพันธุ์มันสำปะหลังมีราคาสูง ข้อเสนอแนะด้านประเด็นการให้ความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ควรให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการจัดการโรคและแมลง การเตรียมดิน เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว การแปรรูปเพิ่มมูลค่า การใช้พันธุ์และการเตรียมท่อนพันธุ์ และการจัดการปลูกและดูแล อธิบายได้ว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง ขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างแรงงานสูง ราคารับซื้อไม่แน่นอน ขาดแคลนท่อนพันธุ์มันสำปะหลังสะอาด และทนทานต่อโรค ราคาท่อนพันธุ์ราคาสูง ขาดความรู้ด้านการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ อาจส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนในการผลิต จึงควรส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อทดแทนแรงงาน ส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าลดความเสี่ยงด้านราคา ส่งเสริมความรู้การผลิตท่อนพันธุ์สะอาด จัดทำแปลงต้นแบบการจัดทำท่อนพันธุ์มันสำปะหลังสะอาด ถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการโรคและแมลง จัดตั้งแปลงพยายกรณ์ในแต่ละพื้นที่เพื่อเตือนการระบาดของโรคและแมลง บูรณงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ให้มากขึ้น

5. การได้รับและความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร การได้รับการส่งเสริม ด้านความรู้ พบว่า ได้รับการส่งเสริมเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมพันธุ์ การป้องกันกำจัดโรคและแมลง และการเตรียมดิน ด้านสื่อในการส่งเสริม พบว่า สื่อมวลชนได้รับการส่งเสริมสื่ออินเทอร์เน็ต, สื่อกิจกรรมได้รับการส่งเสริมสื่อในงานวันเกษตร, สื่อบุคคลได้รับการส่งเสริมสื่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้รับการส่งเสริมจาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

เอกสารของหน่วยงานราชการ ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า ได้รับการส่งเสริมโดยการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ ความต้องการการส่งเสริม ด้านความรู้ พบว่า ต้องการความรู้เกี่ยวกับการเตรียมพันธุ์ การปรับปรุงบำรุงดิน การเตรียมดิน การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ด้านสื่อในการส่งเสริม พบว่า สื่อมวลชน ต้องการการส่งเสริมสื่ออินเทอร์เน็ต, สื่อกิจกรรม ต้องการการส่งเสริมสื่องานวันเกษตร, สื่อสิ่งพิมพ์ ต้องการการส่งเสริมสื่อเอกสารของหน่วยงานราชการ สื่อบุคคลต้องการการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ ด้านวิธีการส่งเสริม พบว่า ต้องการการส่งเสริมโดยการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับบรรณารักษ์ หมายานจันทร์ (2564) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง พบว่า ความต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ ความรู้ด้านการปลูกมันสำปะหลัง รองลงมา การเก็บเกี่ยว และความรู้ด้านการดูแลรักษา ตามลำดับ ไม่สอดคล้องกับอาศยา เพ็ชรผุดผอง (2560) พบว่า โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ได้ความรู้การปลูกมันสำปะหลังจากเพื่อนบ้าน รองลงมาคือ สมาชิกในครอบครัว ญาติ และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ในการรับรู้ข่าวสารและความรู้ ส่วนมากจะรับรู้ข่าวสารและความรู้จากโทรทัศน์ จากคำแนะนำและเอกสารเผยแพร่ และจากวิทยุ อธิบายได้ว่า เกษตรกรต้องการความรู้ในการผลิตมันสำปะหลัง ต้องการสื่อมวลชน คืออินเทอร์เน็ต สื่อกิจกรรม คือ งานวันเกษตร สื่อสิ่งพิมพ์ คือ เอกสารหน่วยงานราชการ สื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ วิธีการส่งเสริม คือการเยี่ยมเยียนโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของรัฐ จึงควรจัดทำหลักสูตรการรับรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังบูรณาการความรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เน้นสื่อ และวิธีการส่งเสริมตามความต้องการของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเสนางคณิคม จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้วิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางให้แก่ผู้สนใจได้ศึกษาต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านการผลิตมันสำปะหลัง ต้องการความรู้ในการผลิต การระบาดของโรคและแมลง การขาดแคลนท่อนพันธุ์สะอาด ดังนั้น ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลัง ท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง มีแปลงต้นแบบเพื่อผลิตท่อนพันธุ์สะอาดเพื่อกระจายให้กับเกษตรกรในพื้นที่

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านการผลิตมันสำปะหลัง การระบาดของโรคและแมลง การขาดแคลนท่อนพันธุ์สะอาด ดังนั้น ควรมีการบรรยาย ฝึกอบรมด้านการผลิตมันสำปะหลังให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรปฏิบัติตามวิธีที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่งเสริมการจัดทำแปลงต้นแบบ แปลงพยายกรณ์ เพื่อเตือนภัยการระบาดของโรคและแมลง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

ผลการวิจัยพบว่า การระบาดของโรคและแมลง ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร เป็นแหล่งผลิตและขยายศัตรูธรรมชาติ และเป็นแหล่งรับส่งข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานสู่ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป กำหนดได้เป็น 3 เรื่อง ดังนี้

2.1 ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ด้านการผลิต และการระบาดของโรคและแมลงศัตรู ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเรื่อง เทคโนโลยีการจัดการโรคและแมลงศัตรูมันสำปะหลังที่เหมาะสมในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสม

2.2 ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเรื่อง แนวทางการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการรวมกลุ่ม

2.3 ควรมีการศึกษาในระดับจังหวัดที่มีการปลูกมันสำปะหลัง เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. (2567). แผนที่และสารสนเทศดินเพื่อการใช้และบริหารจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด. [ออนไลน์].

สืบค้นจาก http://oss101.ddd.go.th/web_thaisoilinf/northeast/Amnatcharoen/anr_05.html

(10 มกราคม 2567)

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรการถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร.

กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). การขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี 2565. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร.

_____. (2565). ผลผลิตมันสำปะหลัง ปี 2565. อำนาจเจริญ : กรมส่งเสริมการเกษตร.

จินดา ขลิบทอง. (2556). การวิจัยในงานส่งเสริมการเกษตรในประมวลสาระวิชาการส่งเสริม การเกษตรเพื่อการพัฒนา.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชัชวาล ใจพอง, นาริรัตน์ สิริสาร และ อารงเจต พัฒนา. (2565). การส่งเสริมการจัดการโรคใบด่างมันสำปะหลังในอำเภอตา

พระยา จังหวัดสระแก้ว. สืบค้นจาก [https://so02.tci-](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/256131/173887)

[thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/256131/173887](https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/256131/173887)

ณัฐพร จันทพันธ์. (2560). การผลิตและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกร ตำบลวัดป่า อำเภอหล่มสัก

จังหวัดเพชรบูรณ์. นนทบุรี : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณิชา ปัทมทอง และ เมตตา เร่งชวนขวย. (2565). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เข้าร่วมโครงการระบบ

ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. มหาสารคาม : วารสารสถาบันวิจัย

และพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 9(1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- นรารัตน์ همانจันทร์, บำเพ็ญ เขียวหวาน และ นารัตน์ สิริสาร. (2564). การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11.
- นุชณา ภัทรไพฑูรย์ชัย, นารัตน์ สิริสาร และ จรรยา สิงห์คำ. (2565). การส่งเสริมการผลิตท่อนพันธุ์มันสำปะหลังของเกษตรกรในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/256062/173912>
- ปภาดา เผ่าเพ็ง. (2562). แนวทางการส่งเสริมเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ตำบลพันดุง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา. นนทบุรี : วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรวัดน์ สีพุม, พลสรายุ สราญรมย์ และ สนิษุ ครุฑเมืองแสนเสริม. (2564). ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11.
- พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์. (2560). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพฑูรย์ พักเขียว. (2557). การศึกษาระบบการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง. สืบค้นจาก <https://www.thaiscience.info/journals/Article/SDUJ/10968489.pdf>
- ศศพล คนรู้, อาริยา โอปิเตยกุล และ อสิริยา บุญญะศิริ. (2563). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตมันสำปะหลังที่ต่ำกว่าศักยภาพ. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 ปีการศึกษา 2563. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศรีนวล บุญส่งศรี และ พนา มาศ ตรีวรรณกุล. (2566). การปฏิบัติตามมาตรการในการป้องกันและกำจัดโรคใบด่างในมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอศรีบุญ จังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นจาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/ASJ/article/view/258427/177086>
- ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัดสุพรรณบุรี. (2566). ข่าวเตือนการระบาดของศัตรูพืช. สุพรรณบุรี : ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัดสุพรรณบุรี.
- สกวรัตน์ ผลประสาธ, จินดา ขลิบทอง และ เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ. (2564). การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรตำบลน้ำแคม อำเภอลำทะลุ จังหวัดเลย. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11.
- สุภัค ไชโย, บำเพ็ญ เขียวหวาน และ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2564). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการป้องกันกำจัดโรคใบด่างมันสำปะหลังของเกษตรกร อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11.
- สถาบันวิจัยพืชไร่และพลังงานทดแทน. (2563). เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพืชไร่และพลังงานทดแทน.
- สำนักงานเกษตรอำเภอเสนางนิคม. (2565). ข้อมูลพื้นฐานอำเภอเสนางนิคม ปี 2565. อำนาจเจริญ : กรมส่งเสริมการเกษตร.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). มั่นสำปะหลังโรงงาน ปี 2565. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
_____. (2565). การขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี 2565. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร.
อาศยา เพ็ชรผุดผอง. (2560). แนวทางแก้ปัญหาหนี้สำปะหลังกรณีศึกษาในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.

